

GrønsagsNYT

Nr. 16 // 19. november 2019.

Et par klare frostnætter i de sidste måneder blev det til. Så længe toppen er stor og stærk som her, gør det ikke gulerødderne noget.

Aktuelt.....	1
Økologi	2
Nyt om kemi.....	2
Tilskudsmuligheder	4
Nyt om kulturerne	5
Kål	5
Løg.....	5
Gulerødder.....	6
Pastinak og persillerod.....	6
Rødbede.....	10
Asparges.....	11
Arrangementer	11

Aktuelt

Drivvådt efterår

Regn, regn og atter regn. Nedbøren der er kommet her i efteråret, driller alt og alle. Løg der skal bjerges, gulerødder der skal dækkes, kål der skal høstes.

DMLs nedbørsregistreringer ligger i skrivende stund på 319,6 mm nedbør i dette efterår. Det vådeste efterår målt i Danmark var i 1967 med 327 mm, så vi er tæt på at slå nedbørsrekorden.

Det er værd at lære af dette efterår, at det er en fordel, hvis muligt, at have jorde med forskellig jordtype, så der mere eller mindre kan køres i al slags vejr. Derudover er det også en tydelig indikator på, at alle bør få tjekket at dræn er i god stand i næste års marker, vi ved jo ikke hvad 2020 byder på.

Ganske lidt frost

Der har været ganske få frostnætter i efteråret. Heldigvis er der ikke observeret mange skader derude. Men generelt gælder det, at marker der har fået frost, som oftest har en lavere holdbarhed. Så vær opmærksomme på, at få de frostramte marker solgt først.

Sidste 2019-GrønsagsNYT

Dette er sidste GrønsagsNYT i 2019. Det første nummer i det nye år udkommer i marts 2020.

Med dette sidste nummer ønsker vi jer derfor en glædelig december og god jul her fra os bag GrønsagsNYT.

Økologi

Ændringer i frødatabase:

Landbrugsstyrelsen forventer, at den nye frødatabase OrganicXseeds træder i kraft d. 1. januar 2020. Fra d. 15. november 2019 til d. 1. januar 2020 vil den gamle frødatabase fortsat være aktiv.

Ansøgninger om dispensation og anmeldelser bliver elektronisk fra nytår vha. personlige passwords og autorisationsnummer. Nye økologer der ikke har autorisationsnummer skal fortsat søge på gammeldags maner på papir.

ØA-tilsagn

De første nye tilsagn om økologisk arealtilskud og plejegræs er ved at blive sendt ud. Alle, der lever op til reglerne for tilsagn, vil få tilsagn. Fristen for de ansøgere, der er på dispensationslisten, er flyttet frem til 31. december 2019. Alle ansøgere, der står på dispensationslisten, får direkte besked gennem Tast selv-service, når deres skema åbner. Husk at fejlmelde dit skema, hvis du fortsat ikke kan indsende.

Nyt om kemi

Sprøjteopdateringskursus 26. februar 2020

Sprøjteopdateringskursus målrettet frugt, bær og grøntsager vil blive afholdt 26. februar 2020 i Odense. Kurset gennemføres kun, hvis der er tilstrækkelig tilslutning. Sæt kryds i kalenderen! Er du interesseret i at deltage på kurset, så send en mail til Tine Jensen på taj@hortiadvic.dk. Du vil så modtage program med information om tilmelding.

Sprøjtesyn

Blev din sprøjte synet i 2014? Af de sprøjter som blev synet i 2014, blev de fleste synet i efteråret og vinteren.

Netop nu er der derfor en del sprøjter, som skal synes for anden gang, hvis man fortsat ønsker at bruge dem til pesticider.

Vær opmærksom på at få sprøjten synet inden fristen, eller senest inden den bruges igen efter fristen er udløbet. Det er ulovligt at bruge en sprøjte, som ikke er synet til sprøjtning med pesticider.

Kontakt gerne synsinspektør Niels Enggaard Klausen på 2917 0496, hvis din sprøjte skal synes igen, eller hvis du har en sprøjte som endnu ikke er synet.

Hjælp til gennemgang af dit kemikalierum

Det lyder så nemt... Men i praksis kan det godt drukne i andet arbejde, så derfor kommer dette tilbud.

- Har du brug for en gennemgang af de midler, der findes i dit kemikalierum?
- Hvad er lovligt i forhold til dine kulturer?
- Er der midler, som er på vej ud og som du derfor skal se at få brugt snarest?
- Er der udgåede midler på dine hylder, som skal bortskaffes?
- Hvordan gør jeg selv fremadrettet og hvor tit?

Ring til Lene Christensen og få en aftale om et besøg.

Besøget faktureres efter timeforbrug + kørsel.

Lene kan træffes på tlf. 87406627 eller mobil 51558055 eller via mailen: lchr@hortiadvic.dk

Nye godkendelser

Godkendelse til mindre anvendelse af Callisto (1-185) i suktermajs. Brugsanvisningen findes [her](#).

Godkendelse til mindre anvendelse af Tocalis (1-224) og Evolya (1-229) i suktermajs. Det er nye vanddispergerbare granulater med en lavere afgift end Callisto. Brugsanvisningen findes [her](#).

Afmeldte plantebeskyttelsesmidler

Karate 2,5 WG: (1-163) er blevet afmeldt. Evt. restlager må lovligt anvendes indtil 01-05-2021, hvorefter der er opbevarings- og anvendelsesforbud.

Safari: (3-153) har opbevarings- og anvendelsesforbud per 01-12-2019

Biscaya OD 240 (18-501): EU-medlemsstater har netop stemt for ikke at forny neonicotinoidet thiacloprid, som findes i Biscaya OD 240. EU-kommissionen forventes at tage beslutningen til efterretning ultimo november samt fastlægge en udfasnings periode. Indtil denne periode er fastlagt, kan det ikke anbefales at købe Biscaya OD 240.

Nye udløbsdatoer på plantebeskyttelsesmidler

En del midler får nye udløbsdatoer. Men det skal siges, at det ikke nødvendigvis er fordi, at de udgår i den nærmeste tid. Nej, årsagen til udsættelserne er for de fleste midlers vedkommende, at EU er bagud med at revurdere aktivstofferne. Nogle udsættelser skyldes, at Miljøstyrelsen er bagud med at revurdere midler i Danmark.

Man skal ikke blive nervøse for udsættelserne, tværtimod - for det betyder, at de forventede stramninger/forbud, der forventes for en del af aktivstofferne/midlerne i forbindelse med revurderingerne, de derved også bliver udsat.

Ovenstående gælder også for andre midler med nye udløbsdatoer, som er bragt i tidligere numre af GrønsagsNYT.

Hvis der i øvrigt er spørgsmål til dette eller andet omkring plantebeskyttelsesmidlers godkendelser, revurderinger m.m., er man altid velkommen til at kontakte Michael Nielsen fra HortiAdvice, på tlf. 87405390/21256442 eller på mail: mcn@hortiadvic.dk.

Nye udløbsdatoer:

Middel	Registreringsnummer	Udløbsdato	Kommentar
Vacciplant	(740-1)	30-06-2020	
Antergon MH	(558-4)	30-06-2020	
Glyphosatholdige midler		31-07-2020	23 forskellige midler
Command CS	(19-109)	31-10-2020	
Centium 36 CS	(421-2)	31-10-2020	
Steward 30 WG	(11-71)	31-10-2020	
Cythrín 500	(361-14)	31-10-2020	
Cyperb 100 EW	(49-100)	31-10-2020	
Cyperb W	(579-3)	31-10-2020	
Cyperb 100	(579-2)	31-10-2020	
LFS Prosulfocarb	(318-69)	31-10-2020	
Boxer	(1-211)	31-10-2020	
Geoxe 50 WG	(1-227)	31-10-2020	
Switch 62,5 WG	(1-201)	31-10-2020	
NF-M 750	(347-4)	31-10-2020	
Metaxon	(347-5)	31-10-2020	
U46 M	(347-7)	31-10-2020	
SweDane MCPA-750	(347-11)	31-10-2020	
M-750	(347-12)	31-10-2020	
CERIDOR MCPA 750	(347-18)	31-10-2020	
Buldock Max 25 SC	(347-40)	31-10-2020	
Safari 50 WG	(11-76)	31-12-2020	
Quartz	(18-514)	31-12-2020	
DFF	(18-416)	31-12-2020	
Diflanil 500 SC	(601-1)	31-12-2020	
Ortiva Top	(1-203)	31-12-2020	

Tilskudsmuligheder

Miljøteknologi 2019

Frist for ansøgninger er den 5. december 2019.

[Læs mere her](#)

Nyt om kulturerne

Kål

Generelt

Der er næsten høstet i bund i hovedkålene nu, men pga. det våde efterår meldes der stadig om indhøstning enkelte steder. Det har kunnet lade sig gøre pga. de relativt få nætter med frost indtil videre.

Hvide fluer

De hvide fluer (kålmellus) plejer at være ret hårdføre, så der må stadig forventes lidt problemer med dem og ikke mindst deres efterladenskaber. Der findes kun et enkelt godkendt middel mod denne skadegører i kålkulturerne, nemlig [Movento 100 SC](#), der har en sprøjtefrist på kun 3 dage. Der skal bruges 0,75 l per ha og der må max. behandles 2 gange med 14 dages mellemrum per kultur. Der anvendes 500 l vand per ha. Der må forventes en langsommere optagelse og virkning af midlet under kolde forhold.

Angreb af hvide fluer kan i nogen grad holdes noget nede ved at afknibe de nederste blade, hvor der som regel er flest af de hvide fluer. Jo større planteafstand desto dårligere levevilkår generelt for denne skadegører.

Løg

Aktuelt om løghøsten i Danmark 2019

Der er stadig omkring 5 % af løgene på marken og vi må se i øjnene, at det nok ikke er alle løg, der kommer i hus. Der er arealer, hvor der slet ikke kan køres.

Lagertørring af løg

Der skal være stor bevågenhed på løg, der er kørt ind under våde forhold. Der er risiko for gråskimmel, som følge af at løgene har ligget længe på marken, og at de har været våde meget af tiden.

Der skal tørres længere tid end normalt, også selvom løgene ikke havde grøn top ved indlagring.

Luftfugtigheden inde i stakken med løg skal være faldet til ca. 75 % inden temperaturen hæves til den efterfølgende tørring. Der må ikke tørres med temperaturer mellem 23 °C og 28 °C.

Det skal derfor vælges at tørre ved 19 °C eller 34 °C:

- Tørring ved 34 °C i 6 dage bruges for at prøve at bekæmpe gråskimmel.
- Med normal tørring ved 19 °C kan der, pga. det sene tidspunkt for indkørsel og deraf koldere temperaturer udenfor, tørres ved lidt lavere temperatur (15-17 °C) end normalt, for at løgene ikke afskaller. Yderskallen bliver hurtigt pergamentagtig, når den har været våd ved indlagring.

Når luftfugtigheden inde imellem løgene er på 75 % relativ luftfugtighed og den ikke stiger til over 80 %, når blæserne har været standset i 5-6 timer, skal temperaturen sænkes langsomt med 0,5 °C om dagen til lagertemperatur.

Hvis der har været varmet op til over 30 °C i 6 dage, skal temperaturen sænkes hurtigt til 20 °C og tørres færdigt ved den temperatur, inden den sænkes til lagertemperatur.

Lagring af økologiske løg

Alle økologiske løg er kørt hjem for 3-4 uger siden. Løgene er de fleste steder tørret så de er lagerfaste, og temperaturen er ved at blive sænket med 0,5 °C om dagen.

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne:
Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

Gulerødder

Nematoder

Det er stadig ikke for sent at tage jordprøver for indhold af nematoder for at kunne udvælge næste års marker. Ligesom det også er nu det er godt at udtage jordprøver til analyse for næringsstofindhold til brug i næste års gødningsplan.

Finder du mange nematoder i dine marker, er det sikreste ikke at tage dem med til produktion af rodfrugter. HortiAdvice har gennemført et stort projekt, hvor en tysk nematodestrategi er afprøvet med rigtig god succes. I den forbindelse blev der udarbejdet en dyrkningsvejledning for metoden, find den [her](#). Artikler og andet skrevet i forbindelse med projektet findes [her](#).

Rådproblemer

Sygdomme og rådproblemer i gulerødder på pakkerierne fremgår af tilsvarende planche i GrønsagsNyt nr. 15 fra oktober 2018.

Frø

Gode råd omkring frø og frø køb kan man finde i Grønsagsnyt nr. 16 fra december 2018.

Pastinak og persillerod

Vinteropbevaring

Både pastinak og persillerod opbevares bedst i jorden i løbet af vinteren. På køl holder de sig i kortere tid og bliver hurtigt gråbrune og kedelige at se på. Hvis pastinak skal bevare den hvide farve, skal de køles ned til 1°C inden for ganske få timer efter høst. Jo hurtigere de køles ned, des længere tid holder de den hvide farve på lageret.

Sunde pastinakker tåler frost og halmdækkes primært for at holde jorden frostfri, så der kan høstes hele vinteren. Syge pastinakker med sorte pletter af Canker på rødderne tåler dårligt frosten og bør høstes og omsættes inden vinteren.

Persillerod tåler ikke frost. Efter frost er de fortsat pæne i nogle uger, men langsomt begynder rådproblemerne at vise sig. Ved gentagne skift mellem frost og tøj skades rødderne hurtigt. Derfor halmdækkes persillerod inden frosten kommer.

Kvalitetsproblemer

Inden halmdækning eller indlagring af pastinak og persillerod bør markerne gennemgås for kvalitetsproblemer for at prioritere indsatsen og høstrækkefølgen. Rådproblemerne stiger hurtigere i marker, hvor der allerede er lidt råd i rødderne og langsommere i marker med mindre råd i rødderne.

Følgende rådproblemer findes typisk i pastinak/persillerod, når de i løbet af vinteren køres gennem vaskeriet.

Rådproblemer i pastinak

<p>Canker (Crown Canker) Canker er den engelske fællesbetegnelse for et kompleks af sygdomme i pastinakker. Symptomerne kan skydes flere forskellige patogener. Ofte nævnes <i>Itersonilia perplexans</i> og <i>Itersonilia pastinacae</i> som årsag til Canker. <i>Itersonilia</i> kan angribe bladene, hvorfra sporene drysser ned på jorden hvor krone og skuldre inficeres. <i>Itersonilia</i> spredes fra vild pastinak eller fra frøene.</p>	
<p>Canker (Black Canker) Overgangen til symptomer kaldet Black Canker er flydende. Her finder man ofte <i>Fusarium</i>, <i>Itersonilia</i>, <i>Verticilium</i>, <i>Phoma</i>, <i>Botrytis</i> og <i>Cylindrocarpon</i>. Altså et kompleks af mange forskellige sygdomme. Nogle af disse er relateret til sygdomme i bladene, hvor sporene drysser ned og inficerer rødderne i krone og skuldre. Black Canker i krone og skuldre ses også på arealer hvor der dyrkes pastinak for første gang.</p>	
<p>Canker (Orange Canker) Ofte ser man, at Canker starter som rust-røde pletter. Englænderne kalder det Orange Canker (eller Ginger Blotch) og forbinder denne type med svampen <i>Cylindrocarpon</i> spp. I et senere stadie ligner pletterne lidt angreb af gulerodsfluer. Senere bliver pletterne sorte, som al anden Canker. <i>Cylindrocarpon</i> er en sædskifte-sygdom.</p>	

Canker (Cavity Spot)

Pastinakker får også Cavity Spot. I det tidlige stadie kan man erkende hulrum (cave) af samme type som i gulerødder, men senere bliver pletterne til store sorte plamager på linje med al anden Canker. Cavity Spot regnes for en sædskiftesyge.

Blåstød

I perioder kan pastinak være meget modtagelig for blåstød (stød og slag i forbindelse med høst og håndtering). I perioder kan rødderne være løse i strukturen og saftspændte. Hvis der er problemer, forlader man marken og kommer tilbage efter 6-8 uger, hvor problemerne kan være forsvundet igen.

Gulerodsfluer

Forveksles ofte med Canker, fordi de angrebne områder senere udvikler sort råd.

Deforme (Deformed, Forked)

Kan skyldes mekanisk skade, nematoder, svidningsskader af gødning eller andet der skader rodspidserne under plante-etablering. Nogle sorter er mere tilbøjelige til at blive genede end andre.

Rådproblemer i persillerod

Knoporm

Knoporm er en af de mest ødelæggende skadegørere i persillerod. Når først persillerod er høstet og vasket, ligner angreb ikke larvegnav men forveksles ofte med skurv, vækstregner og rodtiltsvamp. Knoporm gnaver på rødderne, mens de er små. Når rødderne senere vokser dannes kalusvæv og skurvlignende råd.

Knoldbægersvamp

Persillerod er meget modtagelige for knoldbægersvamp. Angrebne rødder udvikler hurtigt blødråd og det kan derfor svær svært på pakkeriet at diagnosticere rådproblemerne som knoldbægersvamp. Knoldbægersvamp ses i mange forskellige tokimbladet plantearter, hvorfor korn før persillerod kan være med til at nedbringe problemerne.

Ginger Blotch (Orange Canker)

Cylindrocarpon findes i både persillerod, pastinak og gulerødder med rustrøde rådpletter. Efter vask af persillerod tørrer pletterne ind og den rustrøde farve forsvinder. I stedet får overfladen et skurvlignende udseende. Cylindrocarpon er en sædskiftesygdom.

Rodfiltsvamp

Sorte sklerotier af rodfiltsvamp udvikles ofte på persillerod. Normalt er det sekundært og kommer efter at rødderne er skadet af andre sygdomme som fx skurv eller knoporm.

Blåstød i persillerod

Blåstød kan være slemt i persillerod, når de høstes under vanskelige forhold.

Rødbede

Rødbederne bør nu være høstet og lagt i kule eller på kølelager. Inden rødbederne lægges i kule er det vigtigt, at de renses for jord, blade og andet skidt. Der skal være luft mellem rødbederne, så de kan "trække vejret" i kulen. Rødbeder kan med fordel størrelsessorteres skånsomt inden de lægges i kule, så de er helt fri af jord og har en ensartet størrelse. Rødbedekulerne må ikke være større end, at det er muligt at ventilere overskudsvarme ud af rødbederne. Når man til sammenligning lagrer kartofler i kule, skal de ligge tørt og der skal ventileres luft gennem kulerne (konvektion). Størrelsen og udformningen af kulerne afhænger af mulighederne for at ventilere luft gennem kulerne ved kartoffellagring. Rødbeder derimod skal holdes fugtige og gerne våde i kulerne. Rødbederne pakkes tæt sammen i kulerne, så det er næsten umuligt at ventilere luft gennem dem. Desuden bliver halmen, som lægges på rødbedekulerne normalt så våd, at den klasker sammen og bidrager til at holde rødbederne våde. Overskudsvarme kan vanskeligt ventileres ud af kulerne, men skal i stedet ledes ud af kulerne (varme-konduktion). Derfor har størrelsen af kulerne (det relative overfladeareal) stor betydning for, hvor hurtigt de kommer af med overskudsvarme. Rødbedekuler skal være så små som mulige, det er bedst, at man laver fx små flade kuler og ikke høje spidse kuler.

I efteråret dækkes rødbedekulerne med halm eller dug for at holde dem fugtige, men ikke mere end, at de kan komme af med overskudsvarmen og samtidig holdes våde af naturlig nedbør eller overbrusning. Værst er det, hvis rødbederne i overfladen tørrer ind til rosiner. De indtørrede rødbeder genoptager ikke væsken og vil ofte være dem der sætter gang i rådproblemerne. Lige inden frosten kommer (vedvarende nattefrost), dækkes kulerne med plast og halm for at holde dem frostfri. Det er specielt frost kombineret med hård vind, der giver risiko for frostskader i rødbederne.

Efter en frostnat hvor rødbedekulerne er dækket af rimfrost eller let snefald, vil lommer med råd og varmeproduktion hurtigt afsløre sig – der hvor sneen smelter. Her skal kulerne lukkes op, sorteres og sælges.

Asparges

Tidspunktet for hvornår aspargestoppen visner siger noget om, hvor god form aspargesplanten er i. Tommelfingerreglen er, at jo senere toppen visner, jo bedre. Når toppen visner ned tidligt, holder planten tidligt op med at lagre energi i rødderne, og der er mindre energi til rådighed for skuddannelse det efterfølgende år. Har du en brixmåler (suktermåler), kan du prøve at klemme saft ud af nogle rødder og måle sukkerindholdet. En tommelfingerregel er, at sukkerindholdet bør være på 19 % eller højere her om vinteren.

I løbet af vinteren skal toppen knuses, så den kan formolde, det reducerer sygdomstrykket. Optimalt nedmuldes den ved en øverlig fræsning, som også kan fjerne noget af ukrudtet, men det kræver, at jorden er tør nok. Vær altid påpasselig med at undersøge, at du ikke skader aspargesplanterne. Det haster ikke med at knuse toppen. Gør det først, når der er ordentlige køreforhold.

Aspargestoppen visner langsomt ned

Arrangementer

- 20. november**   [Onion & Carrot Conference](#), Cambridge Corn Exchange, 2 Wheeler St, Cambridge
- 20. – 21. november**   [Økologikongres](#), Vingsted Hotel & Konferencenter
- 21. november**   Temadag: Planter som fremtidens biokemiske fabrikker. Kl. 09.30-16.00. Teknologisk Institut, Konferencsalen, Bygning 1, 5. sal, Kongsvang Alle 29, 8000 Aarhus C. Gratis, men tilmelding [online](#).
- 25. november**   Temadag: Bedre kvalitet og mindre spild af frisk frugt og grønt med nye emballager. (KvaliPak), Kongsvang Allé 29, 8000 Aarhus C. Tilmelding: Send en mail med dit navn og evt. virksomhed til Rikke Nielsen, rnie@teknologisk.dk, senest den 20. november.
- 5. december**   Jordbundens dag 2019 i år med temaet "stop jorderosion". Dalum Landbrugsskole. Tilmelding nødvendig. Se program og tilmelding [her](#).
- 14. – 15. januar**   Plantekongres, Messecenter Herning. Program ikke tilgængeligt endnu, følg med [her](#).
- 16. – 17. januar**   [Zweibelforum](#), Peine
- 22. – 23. januar**   [Biobeurs](#), Zwolle, Holland
- 27. – 28. januar**   Årsmøde i Avlerforeningen af Danske Spiseløg, Vejle Centerhotel

5. – 7. februar [Fruit Logistica](#), Berlin
12. – 15. februar [BioFach](#), Nürnberg
26. februar Sprøjteopdateringskursus målrettet frugt, bær og grøntsager, Odense. Kurset gennemføres kun, hvis der er tilstrækkelig tilslutning.
27. februar Grøn Dag, Nyborg
11. – 12. marts Seminar om lagring. Arrangeret af NIBIO og Norsk Landbruksrådgiving. Information omkring lagring og lagertyper, samt teknik for bedre kvalitet og reduceret tab. Gardermoen, Norge.
22. – 24. marts [Foodexpo 2020](#), Herning

REDAKTØRER

Ole Scharff
Tlf: 87 40 66 34 /
Mobil: 40 73 19 58
ohs@hortiadvic.dk

Lars Møller
Tlf: 40 84 30 11
lrm@hortiadvic.dk

Karina Frandsen
Tlf: 87 40 66 12 /
Mobil: 21 64 80 85
kfr@hortiadvic.dk

Emma Christiani Skov
Tlf: 87 40 66 01 /
Mobil: 30 66 61 78
esko@hortiadvic.dk

Dan H. Christensen
Tlf: 87 40 66 07 /
Mobil: 21 65 50 51
dach@hortiadvic.dk

Pernille Kynde
Mobil: 3051 6214
pbk@hortiadvic.dk

Richard de Visser
Tlf: 87 40 66 10 /
Mobil: 30 53 87 16
rdv@hortiadvic.dk

Peder Krogsgård
Tlf: 40 37 46 51
pkl@hortiadvic.dk

Paw Helms
Tlf: 87 40 66 03 /
Mobil: 20 25 64 94
pahe@hortiadvic.dk